

İŞLETMELERDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN ETKİNLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE ÇANAKKALE İLİNDE BİR ARAŞTIRMA*

Metin ATMACA

Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İİBF, İşletme Bölümü
matmaca20@gmail.com

Ezgi AKAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
SBE, İşletme Tezli Yüksek Lisans,
ezgiakar17@hotmail.com

Geliş Tarihi: 13.06.2016

Kabul Tarihi: 23.06.2016

ÖZ

Küreselleşme ve teknolojiye yaşanan hızlı değişimler ile birlikte bilgi, işletmelerin rekabette ihtiyaç duyduğu en önemli unsur haline gelmiştir. İhtiyaç duyulan bilgiyi elde edebilmek için işletmeler çeşitli bilgi sistemlerinden yararlanırlar. Bu sistemlerden en önemlisi muhasebe bilgi sistemidir. Bu çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini etkileyen unsurları ve muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinin işletmeler üzerindeki etkisini belirlemektir. Bu kapsamda muhasebe bilgi sistemi kavramı incelendikten sonra Çanakkale ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren işletmeler üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama tekniği olan anket yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizine göre, dört boyut ortaya çıkmıştır. Bu boyutlar; muhasebe bilgi sisteminin etkinliği, muhasebe bilgi sisteminin işletme kararlarına etkisi, muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminin etkinliği üzerindeki etkisi ve muhasebe bilgi sisteminin muhasebe departmanlarının faaliyetlerine etkisidir. Bu boyutlara göre muhasebe bilgi sisteminin işletmelerdeki etkinliği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Bilgi, Etkinlik, Muhasebe Bilgi Sistemi.

---

* Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde sunulan "İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Çanakkale İlinde Bir Araştırma" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

A RESEARCH STUDY ABOUT THE EVALUATION OF EFFECTIVENESS OF ACCOUNTING INFORMATION SYSTEMS IN THE BUSINESSES IN THE PROVINCE OF ÇANAKKALE

ABSTRACT

Information has become one of the key elements of businesses that they need for competition with globalization and the rapid changes that occur in the field of technology. Businesses make use of various information systems to obtain the data that they need. The most important information systems among these systems is the accounting information system. The aim of this study is the identify the factors that affect effectiveness of accounting information systems. In this regard, following the examination of the concepts accounting information systems, a research study over the businesses that operate in the province of Çanakkale has been conducted. The study used quantitative research technique namely the survey. Obtained results have been processed by using factor analysis methods. Factor analysis has revealed four sub-dimensions. These are effectiveness of accounting information system, effects of accounting information system over the effectiveness of management decisions, effects of accounting information system over the effectiveness of administration of the business and effects of accounting information system over the operations of accounting departments. In this regard, effectiveness of accounting information system in the business has been put forward in the study

Keywords: Accounting, Information, Effectiveness, Accounting Information System.

GİRİŞ

Muhasebe Bilgi Sistemi (MBS), işletmelerin ihtiyaç duyduğu bilgilerin üretilmesinde ve bu bilgilerin alınacak kararlarda kullanılmasında önem arz eden bir bilgi sistemi olarak tanımlanabilir. İşletmelerde MBS'nin etkinliğinin değerlendirilmesi üzerine Çanakkale ilinde yapılan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde MBS ve MBS'nin etkinliği hakkında kısaca bilgiler sunulmuştur. İkinci bölümde, konuya ilişkin literatür incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise yapılan araştırmanın amacı, önemi, kısıtları ve bulguları sunulmuştur.

Araştırma kapsamında Çanakkale ili ve ilçelerindeki işletmelere yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemle işletmedeki çalışanların tanımlayıcı bilgileri ve likert tipi ifadelerle ilişkin veriler elde edilmiştir. Tanımlayıcı bilgilerin frekans değerleri sunulurken, likert tipi ifadeler, faktör ve güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizinden elde edilen boyutlara ilişkin frekans, ortalama ve standart sapma değerleri tablolar yardımıyla sunulmuş olup, sonuçlar yorumlanmıştır.

1. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

İşletmeler zamanla büyümesi sonucunda farklı alt bölümlere ayrılmış ve dış çevrenin sınırları da genişlemiştir. Bu durum işletmelerin orta ve üst düzeylerinde alınacak kararlar için her birimi ayrı ele alarak bu birimlere bilgi sağlanmasını gerektirmiştir. Dolayısıyla MBS, işletme yönetiminin ihtiyacı olan gerekli sayısal verileri toplayan, bu verileri işleyerek yöneticilerin kullanabilecekleri yararlı birer bilgi haline dönüştüren ve sonuçları ihtiyaç duyulduğu her an için yöneticilere sunan sistematik bir bilgi sistemi olarak işletmelerde kritik rol oynamaktadır (Büyükmirza, 2000: 25-26). MBS, işletmelerde meydana gelen parasal olaylara ait mali bilgileri işleyen ve organizasyonel faaliyetlerin koordinasyonuna ilişkin kararları destekleyen bilgisayar tabanlı bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Nicolaou, 2000: 92).

Kuruluş şekli ve büyüklüğü ne olursa olsun, işletmelerdeki faaliyetlerin çoğu bir kıymet hareketine sebep olmaktadır. Finansal işlemler olarak tanımlanabilen bu işlemler, işletmelerin varlık ve kaynaklarında artış veya azalış gibi değişim hareketlerine neden olmaktadır. MBS, bu tür finansal nitelikteki işlemlere ait verilerin toplanıp, analiz edilerek ilgili kişi ya da kurumlara ileten ve bilgi sağlayan bir sistemdir (Acar ve Tetik, 2006: 8).

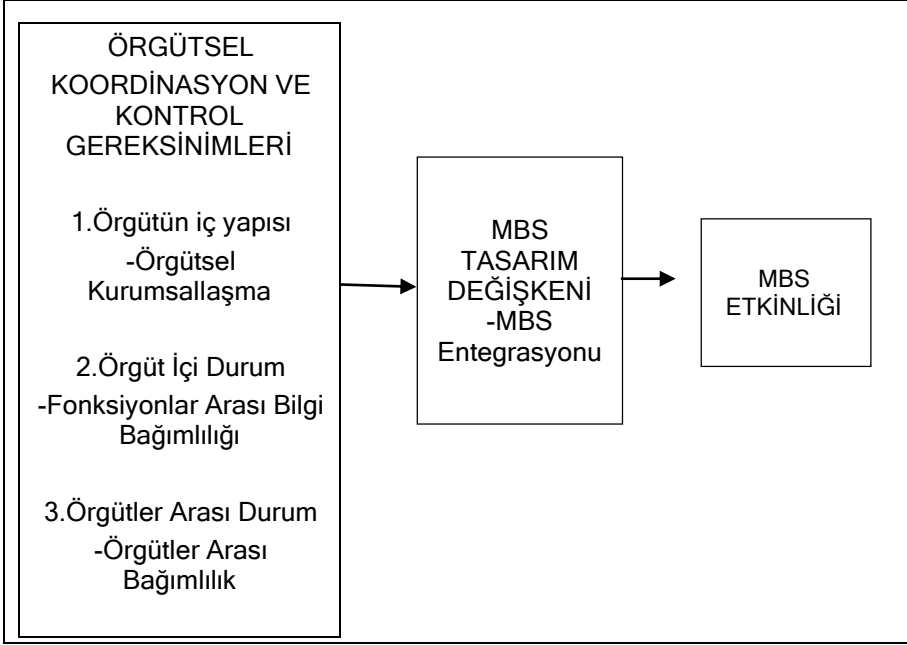
MBS, işletmelerde şeffaf ve hesap verebilir şekilde finansal raporların hazırlanması için önemli bir araç konumundadır. MBS, bir yandan işletmelerin geleceği ile ilgili karar aşamalarında bilgiyi nasıl kullanacağına yardımcı olurken diğer yandan da stratejik düzeyde bir rekabet aracı olma görevini üstlenmektedir (Güney, 2013: 278).

İşletmelerin birçok faaliyetlerinde bilgi sunan MBS'nin amaçları ise şu şekilde özetlenebilir (Kalmış vd., 2006: 142):

- İşletme kaynaklarının dağıtımı ile ilgili kararların alınması,
- Uzun vadeli planların hazırlanması ve bunlarla ilgili stratejilerin geliştirilmesi,
- İşletme faaliyetleri ile ilgili maliyet planlaması ve kontrolü,
- Performans ölçümü ve değerlendirilmesi,
- Kanunen gerekli finansal bilgilerin oluşturulması ve ilgili kişi ve kurumlara sunulması.

MBS'nin etkinliği spesifik bir sistem tasarımına bağlıdır. Bu tasarım, algılanan sistem etkinliği ve fonksiyonel ilişkileri inceleyen MBS'nin işletme içerisinde entegrasyonunun sağlanması ile etkinliği artırılabilir (Nicolaou, 2000: 92). MBS'nin işletme içerisindeki etkinliği Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği

Kaynak: (Nicolaou, 2000: 93)

MBS'nin işletmede entegrasyonu, örgütün kontrol ve koordinasyon faaliyetlerinde karşılaşılabilecek olan sorunların çözümünde ve diğer faaliyetlerde etkin bir şekilde kullanılabilen bilgiyi sağlayacak olan sistemin tasarlanması olarak anlaşılmaktadır. Örgütsel kontrol ve koordinasyon faaliyetlerinin gereksinim duyduğu ihtiyaçlar ise (Nicolaou, 2000: 92) :

- Örgütün kurumsallaşma derecesi,
- Örgütün içerisinde fonksiyonlar arasındaki bilgi gereksiniminin bağımlılığı,
- İşletmelerin etkileşim içinde bulunduğu diğer işletmelerle bilgi paylaşımı ve elektronik veri değişimi sebebiyle birbirlerine olan bağımlılıklarıdır.

MBS'nin işletmelerde etkin bir şekilde faaliyet göstermesi MBS'nin entegrasyonuna bağlıdır. Örgütsel kontrol ve koordinasyon faaliyetlerinin ihtiyacı olan bilgilerin üretilmesi yani MBS'nin etkin bir şekilde faaliyet göstermesi sistemin dizaynı ve entegrasyonu ile sağlanabilmektedir (Nicalaou, 2000: 95).

MBS bilgisayar tabanlı bir sistem olarak elektronik veri değişim sistemini kullanmaktadır. Bu noktada bir işletmenin bilgisayar sisteminden ticari ilişkide olduğu diğer işletmelerle veri değişimini sağlayan bilgisayarlara dayalı ağ sistemlerine elektronik veri değişim sistemi denir. Bu sistemin işletmelere sağladığı faydalar şunlardır; (i) *işletmeler arası kağıt akışını azaltması*, (ii) *maliyetlerin ve iş süreçlerindeki gecikmelerin azaltılması*, (iii) *stok düzeylerinin daha etkin kontrolü gibi birçok faaliyetlerin iyileştirilmesine* imkan sağlar (Sürmeli ve diğerleri, 1998: 181).

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Muhasebe bilgi sisteminin etkinliği üzerine yapılan bazı çalışmalara yönelik literatür incelemesi aşağıda sunulmuştur.

Dinç ve Varıcı (2008) çalışmalarında, MBS'nin kurumsallaşma düzeyine etkisi ve kurumsallaşma ile MBS arasında bir ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Çalışmada, muhasebe bilgi sistemi ile kurumsallaşma arasında doğru yönlü, pozitif ve güçlü bir ilişkinin olduğu ve MBS'nin etkinliğinin kurumsallaşmaya etki eden faktörlerden biri olduğu sonucuna varılmıştır.

Dinç ve Abdioğlu (2009) çalışmalarında, işletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ile MBS arasındaki ilişkiyi istatistiki olarak ortaya koymuştur. Araştırmada, MBS'nin raporlama ilkesi, örgüt yapısı ilkesi, açıklık ve anlaşılabilirlik ilkesi ve veri biriktirme ve işleme ilkeleri ile kurumsal yönetim anlayışı ilkeleri arasında istatistiki olarak pozitif yönlü güçlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Türk ve diğerleri (2009) çalışmalarında, KOBİ'lerde muhasebeden elde edilen bilgilerin yönetimi açısından gerekli alt yapının kurumsallaşmış büyük işletmelere göre eksik olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca çalışmada işletmelerde çalışan sayısı arttıkça bilgi yönetimi araçlarından faydalanma düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şaklak ve Buran (2010) çalışmalarında Kırşehir İli Kaman İlçe-
sinde faaliyet gösteren işletmelerin MBS'den etkin bir şekilde yararlanıp yararlanmadıklarını tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmışlar ve bu bölgedeki işletme sahipleri ile ayrı ayrı görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, KOBİ'lerin MBS'den yararlanmadığı ve bilgisayarlarda hazır bulunan programlar ile işlemlerini gerçekleştirdikleri sonucuna varmışlardır. Ayrıca işletmelerin başarılı olmaları ve dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmelerinin ancak etkin bir muhasebe sisteminin varlığı ve MBS'nin ürettiği bilgilerle alınacak olan kararlara bağlı olduğunu belirtmişlerdir.

Yazıcı (2010) çalışmasında, Erzurum organize sanayi bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin yönetim kararlarını oluştururken MBS'den faydalanma düzeyleri araştırılmıştır. İşletmelerde; personel sayısı ve kullanılan teknoloji düzeyi yükseldikçe MBS'nin yönetim kararlarında kullanıma düzeyinin arttığı ve limited şirketlere göre anonim şirketlerin yönetim kararlarında MBS' den daha fazla faydalandıkları sonucuna ulaşılmıştır. İşletme büyüklüğü kriterlerinden sayılan sermaye büyüklüğünün artması ile MBS'nin yönetim kararlarında daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Mizrahi (2011) çalışmasında, KOBİ'lerde MBS'nin etkin kullanılmasının önemi vurgulanmış, işletmelerde MBS'nin etkinlik ve verimlilik düzeyi araştırılmıştır. MBS'nin etkin ve verimli kullanılabilmesi için öncelikle işletmelerin kurumsal yönetim anlayışını benimsemeleri ve profesyonel yöneticilerle çalışmalarının gerekliliğini ortaya koymuş ve işletmenin büyümesi ve çalışan sayısının artması ile birlikte kurumsallaşması ile MBS'den yararlanma derecesi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akgün ve Kılıç (2013) çalışmalarında, Ankara ili Şereflikoçhisar ilçesindeki işletmelere uyguladığı anketler sonucunda işletmelerin MBS'den yararlandıkları, MBS uygulamalarının bu işletmelere yenilik getirdiği ve bu yeniliklerin yönetsel kararların etkinliğini olumlu yönde etkilediği gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca bu araştırmaya göre MBS'nin; işletmelerde kurumsal yönetim ilkeleri arasındaki ilişkiyi güçlendirdiği, MBS uygulamalarının muhasebe personelinin işletme yönetimiyle bilgi paylaşımına, işletme içerisindeki diğer personelle bilgi paylaşımına, müşteriler hakkında bilgi edinmeye ve tedarikçilerle bilgi paylaşımına olumlu katkı sağladığı belirtilmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN METEDOLOJİSİ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya ilişkin amaç, önem, yöntem, örneklem ve bulgulara yönelik bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Araştırmanın konusu, işletmelere mali konularda bilgi sağlayan MBS'nin etkinliğini etkileyen unsurların tespit edilmesi ve işletmelerde MBS'nin etkinliğinin değerlendirilmesidir.

Bu çalışmanın amacı, Çanakkale ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren işletmelerde muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini etkileyen unsurların ve MBS'nin etkinliğinin işletmeler üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, işletmelere hem iç kaynaklarından hem de dış kaynaklarından en doğru bilgiyi sağlayacak olan muhasebe bilgi sisteminin etkinliğini etkileyen unsurları belirlemek olup, Çanakkale ili ve ilçelerindeki işletmelerde bu unsurları tespit etmeye yönelik araştırma yapmaktır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden faydalanılmıştır. Anket soruları; Yazıcı (2010), Güney (2013), Akgün ve Kılıç (2013)'in makalelerinde yer verdikleri değişkenler ile literatürde yer alan diğer çalışmalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Anket aracılığıyla toplanan veriler SPSS istatistik programı ile analiz edilmiştir. Demografik sorular Frekans analizine tabi tutularak sonuçları değerlendirilmiş ve yüzde oranları her biri için ayrı ayrı gösterilmiştir.

Likert tipi ifadeler 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde kodlanmıştır. Likert ölçekli ifadeler için ise dört boyut belirlenerek faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi; çok sayıdaki değişkenler arasındaki ilişkiye dayanarak bu değişkenleri daha az sayıdaki değişkene indirebilen çok değişkenli bir analiz tekniğidir (İslamoğlu, 2009: 228).

3.4. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Çanakkale ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren işletmeler oluşturmaktadır. Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı olan ve faaliyetlerini kesintisiz olarak sürdüren işletme sayısı 800'dür. Anketler, Çanakkale ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren çalışan sayısı 5 ile 50 arasında olan işletmelere uygulanmıştır. Toplamda 240 adet ankete geri dönüş yapılmıştır. Bu sayı araştırmanın güvenilirliği açısından yeterli olmakla birlikte anket değişkenlerine güvenilirlik analizi yapılmıştır.

3.5. Araştırma Bulguları ve Değerlendirme

3.5.1. Demografik Veriler

Ankete katılan çalışanların işletmedeki pozisyonları ve çalışma süreleri ile işletmelerin faaliyet süreleri, faaliyet gösterdikleri sektörlerle ait bilgiler sırasıyla tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonuna Göre Dağılım

Pozisyon	Sıklık	Yüzdelik	Birikimli Yüzdelik
Genel Müdür	10	4.2	4.2
Genel müdür yardımcısı	3	1.3	5.4
Muhasebe müdürü	54	22.5	27.9
Finans müdürü	3	1.3	29.2
Personel	170	70.8	100.0
Toplam	240	100.0	

Tablo 1'e bakıldığında ankete katılanların genel müdür %4.2, genel müdür yardımcısı %1.3, muhasebe müdürü %22.5, finans müdürü %1.3, personel %70.8 olduğu ve katılanların çoğunluğunu işletmede çalışan personelin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Çalışma Sürelerine Göre Dağılım

Çalışma süresi	Sıklık	Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
1 yıldan az	23	9.6	9.6
1-5 yıl	65	27.1	36.7
6-10 yıl	65	27.1	63.8
10 ve üzeri	87	36.3	100.0
Toplam	240	100.0	

Tablo 2'ye göre ankete katılanların işletmede çalışma sürelerine göre; 1 yıldan az %9.6, 1-5 yıl ve 6-10 arası çalışanların %27.1, 10 yıl ve üzeri çalışanların %36.3 olduğu ve çoğunluğu 10 yıl ve üzeri çalışma süresine sahip olanların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 3. İşletmelerin Faaliyet Sürelerine Göre Dağılım

Faaliyet süresi	Sıklık	Yüzdeler	Birikimli Yüzdeler
1-5 yıl	28	11.7	11.7
6-10 yıl	47	19.6	31.3
11-20 yıl	72	30.0	61.3
20 yıl üzeri	93	38.8	100.0
Toplam	240	100.0	

Tablo 3' e göre ankete katılanların çalıştıkları işletmelerin faaliyet sürelerine göre; 1-5 yıl arası %11.7, 6-10 yıl arası %19.6, 11-20 yıl arası %30, 20 yıl ve üzeri %38.8 olduğu ve çoğunluğu 20 yıl ve üzeri faaliyet gösteren işletmelerde çalışanların oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4. İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Sektörlerin Dağılımı

Sektör	Sıklık	Yüzdelik	Birikimli Yüzdelik
Tekstil	30	12.5	12.5
Gıda	48	20.0	32.5
Ağaç ve ağaç ürünleri	17	7.1	39.6
Taş ve toprak	15	6.3	45.8
Makine ve metal	13	5.4	51.3
Deri ve deri ürünleri	9	3.8	55.0
Otomotiv	12	5.0	60.0
Diğer	96	40.0	100.0
Toplam	240	100.0	

Tablo 4'e bakıldığında ankete katılanların çalıştıkları işletmelerin faaliyet gösterdiği sektörler göre; tekstil %12.5, gıda %20, ağaç ve ağaç ürünleri 7.1, taş ve toprak %6.3, makine ve metal %5.4, deri ve deri ürünleri %3.8, otomotiv %5 ve bunların dışında kalan işletmelerin faaliyette buldukları sektör %40 oranı ile çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

3.5.2. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Demografik değişkenlerin dışındaki değişkenlere uygulanan Cronbach's Alpha güvenilirlik testi sonucu 0,91'dir. Bu oran çalışmanın yüksek güvenilirlikte olduğunu göstermektedir. Güvenilirlik analizi sonuçları aşağıdaki Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5.Güvenilirlik Analizi

	Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
Boyut 1	0.903	7
Boyut 2	0.874	7
Boyut 3	0.801	5
Boyut 4	0.726	3
Genel	0.916	22

3.5.3. Faktör Analizi Sonuçları

Birbiriyle orta düzeyde ya da oldukça ilişkili anket soruları 5'li likert ölçeği kullanılarak çalışmaya dahil edilmiştir. Çok sayıda olan bu değişkenlerin birkaç kümede toplanabilmesini sağlamak amacı ile faktör analizi yapılmıştır. Bu bağlamda aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi ve az sayıda faktör ya da boyut ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel teknik faktör analizi olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2009: 25).

Faktör analizinde kullanılan iki temel yaklaşım vardır. Birincisi açıklayıcı faktör analizi ikincisi ise doğrulayıcı faktör analizidir. Açıklayıcı faktör analizi, belli bir hipotezi sınamamakta, ölçülen faktörlerin doğası hakkında bir bilgi vermeyi amaçlayan bir analizdir. Doğrulayıcı faktör analizi ise geliştirilen bir hipotezi test etmeye yönelik incelemelerde kullanılan analiz türünü ifade eder (Tavşancıl, 2002: 50). Buna göre; çalışmada açıklayıcı faktör analizi kullanılmış olup faktörler dört boyuta ayrılmaktadır.

Boyutların soru dağılımları Tablo 6 'da gösterilmektedir. Boyutlar sırasıyla; *muhasabe bilgi sisteminin etkinliği, muhasabe bilgi sisteminin işletme kararlarına etkisi, muhasabe bilgi sisteminin işletme yönetiminin etkinliği üzerindeki etkisi, muhasabe bilgi sisteminin işletme departmanlarına etkisi* olarak belirlenmiştir.

Faktör analizi sonuçlarına göre geçerliliği olmayan 6 soru çıkarılmıştır. Faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinde hesaplanan değer 0,895'dir. Bu değer faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir (bu değer 0,60'dan büyük olması gerekir). Değişkenler arasında faktör analizi yapılabilir.

cek güçte bir ilişki olup olmadığını gösteren Barletts testi değeri 0,05'den küçük çıktığı için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu Tablo 6' daki Sig. değerinden görülmektedir.

Tablo 6. Faktör Analizi Grupların Dağılımı

İfadeler	Bileşenler			
	Boyut 1	Boyut 2	Boyut 3	Boyut 4
Boyut 1: MBS'nin etkinliği				
4: Doğru, anlamlı, güncel finansal bilgiler ancak MBS ile sağlanabilir.	.648			
5: MBS işletmenin finansal performansının doğru ve güvenilir biçimde ölçülmesine imkan verir.	.746			
6:MBS işletmenin ihtiyaç duyduğu karşılaştırılabilir finansal bilgiyi sağlar.	.761			
7: MBS işletmeye anlaşılabilir finansal bilgiyi sunmaya yardımcı olur.	.726			
8: MBS işletmenin ihtiyaç duyduğu raporları zamanında sunar.	.816			
9: MBS'den güncel olarak sürekli bilgi alma imkanı vardır	.707			
10: MBS'nin doğru şekilde çalışması finansal tabloların güvenilirlik düzeyini artırır.	.677			
Boyut 2:MBS'nin işletme kararlarına etkisi				
21: İşletmeler yönetimin stratejik kararlarında MBS'den elde edilen bilgilerden yararlanır.		.506		
22: MBS aracılığıyla üretilen bilgi ürünlerin fiyatlandırılması gibi değişik süreçlerde önemli rol oynar.		.710		
23: MBS işletmede alınan kararların etkinliğini artırır.		.681		
24: MBS planlama ve bütçeleme gibi geleceğe ilişkin kararların alınmasında işletmeye bilgi sağlar		.783		
25: MBS işletme faaliyetleri ile ilgili önemli kararların alınmasında güncel olarak bilgi sağlar.		.734		
26:MBS'den elde edilen bilgilerin doğru ve güncel nitelik taşıması işletme kararlarının daha hızlı alınmasını sağlar.		.781		
27: MBS'nin etkin çalışması hem iç hem de dış kullanıcılarının (yönetici, yatırımcılar, kredi verenler) kararlarını sağlıklı biçimde almasını sağlar.		.769		

Boyut 3:MBS'nin işletme yönetiminin etkinliği üzerindeki etkisi				
12: MBS işletmeye rekabet avantajı sağlar.			.740	
13: MBS işletmelerin sürdürülebilirliğini artırır.			.674	
14: MBS yöneticilere işletme içinde gerçekleşen faaliyetleri takip ve kontrol etmelerine yardımcı olur			.743	
17:MBS işletme faaliyetlerinin planlanmasına katkı sağlar			.740	
18: MBS tarafından üretilen bilgiler işletmede diğer bölümler için önemli girdi sağlar.			.565	
Boyut 4: MBS'nin muhasebe departmanlarının faaliyetlerine etkisi				
1: Muhasebe Departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi MBS'nin etkinliğini artırır			.773	
2:İşletmelerinde kullanılan girdilerin ödeme koşullarının belirlenmesinde MBS'den elde edilen bilgilerin doğruluğu son derece önemlidir.			.723	
3: MBS tarafından üretilen bilgilerin düzenli bir şekilde sınıflandırılarak doğru yere ,doğru zamanda iletilmesi muhasebe departmanının verimliliğini artırır.			.645	
Toplam Açıklanan varyans:			% 62,352	
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliği			.895	
Bartlett's Küresellik Testi YaklaşıkChi-Square			2888.416	
Serbestlik derecesi			231	
Anlamlılık (Sig)			.000	

3.5.4. Faktör Analizinden Elde Edilen Boyutların Frekans, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Katılımcıların muhasebe bilgi sisteminin etkinliği (Boyut 1) ile ilgili görüşlerinin belirlenmesine yönelik 7 adet likert ifadesi verilmiş olup katılım düzeyleri Tablo 7'de sunulmuştur. İfadelere katılım oranları birbirlerine çok yakın olsa da katılımın en çok olduğu (%93.3) ile 'Muhasebe bilgi sisteminin doğru bir şekilde çalışması finansal tabloların güvenilirlik düzeyini artırır' ifadesidir. Katılım düzeyinin (%83) ile en az olduğu ifade ise ' Muhasebe bilgi sistemi işletmenin ihtiyaç duy-

duğu raporları zamanında sunar' ifadesidir. Tablo 7'de görüldüğü gibi muhasebe bilgi sisteminin etkinliği boyutunda katılımcılar muhasebe bilgi sisteminin doğru bir şekilde çalışmasının finansal tabloların güvenilirlik düzeyini arttırdığı konusuna en fazla katılımı sağlamışlardır.

Tablo 7. Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği Boyutuna Ait Veriler

İFADELER		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Std Sapma
		%	%	%	%	%		
s.4	Doğru, anlamlı, güncel finansal bilgiler ancak mbs ile sağlanabilir.	1.3	1.7	16.3	29.6	51.3	4.28	.883
s.5	MBS işletmenin finansal performansının doğru ve güvenilir biçimde ölçülmesine imkan verir.	1.4	0.4	10.8	29.6	57.9	4.43	.799
s.6	MBS işletmenin ihtiyaç duyduğu karşılaştırılabilir finansal bilgiyi sağlar.	-	1.3	13.3	27.9	57.5	4.42	.766
s.7	MBS işletmeye anlaşılabilir finansal bilgiyi sunmaya yardımcı olur.	-	0.4	12.1	23.8	63.8	4.51	.720
s.8	MBS işletmenin ihtiyaç duyduğu raporları zamanında sunar.	-	3.3	13.8	21.3	61.7	4.41	.849
s.9	MBS'den güncel olarak sürekli bilgi alma imkanı vardır.	-	1.3	8.8	28.8	61.3	4.50	.709
s.1	MBS'nin doğru şekilde çalışması finansal tabloların güvenilirlik düzeyini artırır.	-	1.3	5.4	22.9	70.4	4.62	.648

Katılımcıların muhasebe bilgi sisteminin işletme kararlarına etkisi (Boyut 2) hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik 7 adet likert ifadesi verilmiş olup katılım düzeyleri Tablo 8'de gösterilmiştir. İfadelere katılım oranları birbirlerine çok yakın olsa da katılımın en çok

olduğu (%90.9) ile 'MBS planlama ve bütçeleme gibi geleceğe ilişkin kararların alınmasında işletmeye bilgi sağlar' ifadesidir. Tablo 8'de görüldüğü gibi katılımcılar MBS'nin işletme kararlarına etkisi boyutunda MBS'nin en çok planlama ve bütçeleme gibi geleceğe ilişkin kararların alınmasında bilgi sağladığı görüşüne katılmaktadırlar.

Tablo 8. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Kararlarına Etkisi Boyutuna Yönelik Veriler

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Std Sapma	
	%	%	%	%	%			
s.21	İşletmeler yönetimin stratejik kararlarında MBS'den elde edilen bilgilerden yararlanır.	0.8	0.4	15	37.9	45.8	4.28	.792
s.22	MBS aracılığıyla üretilen bilgi ürünlerin fiyatlandırılması gibi değişik süreçlerde önemli rol oynar.	-	0.4	15.4	34.6	49.6	4.33	.747
s.23	MBS işletmede alınan kararların etkinliğini artırır.	0.4	1.3	14.2	35.8	48.3	4.30	.789
s.24	MBS planlama ve bütçeleme gibi geleceğe ilişkin kararların alınmasında işletmeye bilgi sağlar.	-	0.4	8.8	37.1	53.8	4.44	.670
s.25	MBS işletme faaliyetleri ile ilgili önemli kararların alınmasında güncel olarak bilgi sağlar.	-	1.7	10.4	40.8	47.1	4.33	.730
s.26	MBS'den elde edilen bilgilerin doğru ve güncel nitelik taşıması işletme kararlarının daha hızlı alınmasını sağlar.	-	0.8	14.2	32.9	52.1	4.36	.753
s.27	MBS'nin etkin çalışması hem iç hem de dış kullanıcılarının (yönetici, yatırımcılar, kredi verenler) kararlarını sağlıklı biçimde almasını sağlar.	-	0.4	9.6	34.6	55.4	4.45	.683

Katılımcıların muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminin etkinliği üzerindeki etkisi (Boyut 3) hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik 5 adet likert ifadesi verilmiş olup katılım düzeyleri Tablo 9'da gösterilmiştir. İfadelere katılım oranları birbirlerine çok yakın olsa da katılımın en çok olduğu (%88.7) ile 'MBS işletme faaliyetlerinin planlanmasına katkı sağlar' ifadesidir. Tablo 9'da görüldüğü gibi katı-

İlimcılar muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminin etkinliği üzerindeki etkisi boyutunda en çok MBS'nin işletme faaliyetlerinin planlanmasına katkı sağlamasına yönelik görüşüne katılmaktadırlar.

Tablo 9. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetimi Etkinliği Üzerindeki Etkisi Boyutuna Ait Veriler

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Std Sapma
	%	%	%	%	%		
s.12 MBS işletmeye rekabet avantajı sağlar.	2.5	2.1	22.5	33.3	39.6	4.05	.964
s.13 MBS işletmelerin sürdürülebilirliğini artırır.	0.8	0.4	12.9	40.8	45	4.29	.769
s.14 MBS yöneticilere işletme içinde gerçekleşen faaliyetleri takip ve kontrol etmelerine yardımcı olur.	0.4	1.7	9.6	41.3	47.1	4.33	.752
s.17 MBS işletme faaliyetlerinin planlanmasına katkı sağlar.	-	2.1	8.3	42.9	45.8	4.31	.779
s.18 MBS tarafından üretilen bilgiler işletmede diğer bölümler için önemli girdi sağlar.	-	0.4	18.8	45	35.8	4.16	.734

Katılımcıların muhasebe bilgi sisteminin muhasebe departmanlarının faaliyetlerine etkisi (Boyut 4) hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik 3 adet likert ifadesi verilmiş olup katılım düzeyleri Tablo 10'da sunulmuştur. İfadelere katılım oranları birbirlerine çok yakın olsa da katılımın en çok olduğu (%92.6) ile 'MBS tarafından üretilen bilgilerin düzenli bir şekilde sınıflandırılarak doğru yere, doğru zamanda iletilmesi muhasebe departmanının verimliliğini artırır' ifadesidir. Tablo 10'da görüldüğü gibi katılımcılar muhasebe bilgi sisteminin muhasebe departmanlarının faaliyetlerine etkisi boyutunda en çok muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen bilgilerin düzenli bir şekilde sınıflandırılarak doğru yere, doğru zamanda iletilmesi muhasebe de-

partmanın verimliliğini arttırdığına yönelik görüşe katılım sağlamışlardır.

Tablo 10. Muhasebe Bilgi Sisteminin Muhasebe Departmanlarının Faaliyetlerine Etkisi

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Std Sapma	
	%	%	%	%	%			
s.1	Muhasebe Departmanı ile diğer departmanlar arasındaki bilgi alışverişi MBS'nin etkinliğini artırır.	0.8	2.5	13.3	27.9	55.4	4.36	.914
s.2	İşletmelerinde kullanılan girdilerin ödeme koşullarının belirlenmesinde MBS'den elde edilen bilgilerin doğruluğu son derece önemlidir.	-	4.2	10.8	21.3	63.8	4.45	.847
s.3	MBS tarafından üretilen bilgilerin düzenli bir şekilde sınıflandırılarak doğru yere, doğru zamanda iletilmesi muhasebe departmanının verimliliğini artırır.	-	0.8	6.7	31.3	61.3	4.53	.659

Likert tipi soruların ortalamalarına bakıldığında, katılımcıların sorulara verdiği yanıtların ortalamaları 4.05 ile 4.62 arasında yer almaktadır. Katılımcılar, *MBS'nin doğru şekilde çalışması finansal tabloların güvenilirlik düzeyini artırır* ifadesine en yüksek oranda katıldıklarını; *MBS rekabet avantajı sağlar* ifadesine en düşük oranda katıldıklarını belirtmişlerdir. Boyutlardaki ifadelerin genel olarak katılma eylemi gözlene de standart sapma değerlerine bakıldığında ifadelere verilen cevapların değişken olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı işletmelerdeki MBS'nin etkinliğini etkileyen unsurların belirlenmesi ve bu unsurların değerlendirilmesidir. Araştırma kapsamı olarak Çanakkale ili ve ilçelerinde işletmeler seçilmiştir.

Birbiriyle ilişkili olan anket soruları 5'li likert ölçeği kullanılarak çalışmaya dahil edilmiş ve çok sayıda olan bu değişkenlerin birkaç kümede toplanabilmesini sağlamak amacı ile faktör analizi yapılmıştır. Çalışmada belli bir hipotezi sınamak yerine, ölçülen faktörlerin doğası hakkında bir bilgi vermeye çalışan açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır.

Faktör analizi sonucunda anket değişkenleri 4 boyuta ayrılmıştır. Birinci boyut, muhasebe bilgi sisteminin etkinliği, ikinci boyut muhasebe bilgi sisteminin işletme kararlarına etkisi, üçüncü boyut muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminin etkinliği üzerindeki etkisi, dördüncü boyut muhasebe bilgi sisteminin muhasebe departmanlarının faaliyetlerine etkisi olarak belirlenmiştir. Tüm boyutlar güvenilirlik analizi ile test edilmiş ve Cronbach's Alpha değerinin tüm boyutlar için 0.91 olduğu tespit edilmiştir.

Faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinde hesaplanan değer 0,895 olarak çıkmış olup bu değer faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasında faktör analizi yapılabilecek güçte bir ilişki olup olmadığını gösteren Barlett's testi değeri .000 çıktığı için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ACAR, T. & Tetik, N. (2004). Tek Düzen Hesap Planı ve Türkiye Muhasebe Standartlarına Uygun Genel Muhasebe. (3. Baskı.). Isparta .
- AKGÜN, A. İ.& Kılıç, S. (2013). "Muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetiminin etkinliği üzerindeki etkisi", Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte Dergisi,20(2), 21-36.
- BÜYÜKMİRZA, K. (2000). Maliyet ve Yönetim Muhasebesi: Tek Düzene Uygun Bir Sistem Yaklaşımı. (8.Baskı.). Ankara: Barış Yayınevi.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2005). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı.(5.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- DİNÇ, E.& Abdioğlu, H. (2009). İşletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ve muhasebe bilgi sistemi ilişkisi: İMKB-100 şirketleri üzerine ampirik bir araştırma. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(21), 157-184.
- DİNÇ, E. & Varıcı, İ. (2008). Muhasebe bilgi sisteminden kurumsallaşma düzeyine etkisi: sanayi işletmeleri üzerine bir araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, (1), 68-85.
- GÜNEY, A. (2013). Yönetim anlayışında muhasebe bilgi sisteminin yeri. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(3), 276-280.

- İSLAMOĞLU, A. H. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.(1.Baskı).İstanbul: Beta Yayınevi.
- KALMIŞ, H.& Eskin, İ & Gümüş, F. (2006). İşletmelerde mali bilgi üretilmesinin önemi ve etik. Mali Çözüm Dergisi, (75), 141-160.
- MİZRAHİ, R. (2011). KOBİ'lerde muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımı üzerine bir araştırma. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(2), 308-118.
- NİCOLAOU, A. (2000). A Contingency model of perceived effectiveness in accounting information systems: organizational coordination and control effects. International Journal of Accounting Information Systems, (1), 91-105.
- SÜRMELİ, F. & Erdoğan, M. & Erdoğan, N. vd. (1998). Muhasebe Bilgi Sistemi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ŞAKLAK, Ö & Buran, Y. (2010). Küçük ve Orta Boy İşletmelerde (KOBİ) Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi, Ulusal Meslek Yüksek Okulları Öğrenci Sempozyumu (ss.1-8). Düzce.
- TAVŞANCIL, E. (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TÜRK, D& Aygen, F.& Yıldız, Ş. (2009). Muhasebe departmanlarında bilgi yönetimi: Sakarya örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (44), 236-250.
- YAZICI, N. (2010). Bir bilgi sistemi olarak muhasebenin Kobi'lerin yönetim kararlarına etkisi: Erzurum araştırması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (47), 202-212.